

D44

1969, 26. červen, Praha.

**Usnesení příslušníků Správy vyšetřování Veřejné bezpečnosti
kpt. Jiřího Ryanta a mjr. Miroslava Nováka o zastavení trestního stíhání
v souvislosti se sebeupálením Jana Palacha.**

MINISTERSTVO VNITRA ČSR

Správa vyšetřování VB

ČVS: VV-1/10-1969

V Praze dne 26. června 1969

USNESENÍ

Podle § 172 odst. 1 písm. a) tr. ř. se trestní stíhání vedené podle § 160 odst. 1 tr. ř., protože dne 16. 1. 1969 kolem 14.30 hod. v Praze 1 na Václavském náměstí spáchal demonstrativní pokus sebevraždy upálením student FF UK Jan PALACH (11. 8. 1948), přičemž z dopisu zanechaného na rozloučenou vyplývalo podezření z účasti dalších osob na tomto činu (§ 230/1 tr. zák.), zastavuje.

Odůvodnění

Usnesením ze dne 17. 1. 1969 zahájil vyšetřovatel Odboru vyšetřování VB Praha-město podle § 160 odst. 1 tr. ř. trestní stíhání pro shora uvedený skutek.²⁸⁷ Záhy počal provádět vyšetřovací úkony.

Se zřetelem k tomu, že šlo o případ, který vzbudil mimořádný rozruch ve veřejnosti a jehož souvislosti nebylo možno objasňovat prostředky, jež měl k dispozici vyšetřovatel zmíněné vyšetřovací součásti Veřejné bezpečnosti, usnesením ze dne 20. ledna 1969 (III/1 Gv 1/1969) podle § 174 odst. 2 písm. g) tr. ř. odňal generální prokurátor tuto věc vyšetřovateli Odboru vyšetřování VB Praha-město a přikázal ji k dalšímu vyšetřování vyšetřovateli MV – Správy vyšetřování VB Praha.²⁸⁸

Z prováděných důkazů, zejména z výpovědí svědků, jakož i z ohledání místa činu, bylo zjištěno, že se Jan PALACH pod rampou Národního muzea na Václavském náměstí v Praze dne 16. 1. 1969 kolem 14.30 hod. polil benzínem a zapálil na sobě oděv. Hořící pak přeběhl ulici směrem k pomníku sv. Václava, odkud běžel směrem jakoby k Domu potravin, načež poblíže výhybkářského stanoviště u Vrchlického sadů klesl k zemi.

Celá řada osob se na hořícím PALACHOVI pokoušela uhasit oděv. Podařilo se to až zaměstnanci Dopravního podniku hl. m. Prahy Jaroslavu ŠPÍRKOVÍ (č.l. 332-335). Sanitním vozem ministerstva vnitra pak byl dopraven do Fakultní nemocnice II, na pobočku plastické chirurgie (č.l. 271, 321-323).²⁸⁹

Dne 19. 1. 1969 Jan PALACH na následky popálení zemřel. Byla nařízena soudní pitva. Provedl ji Ústav pro soudní lékařství UK v Praze 2 (prof. dr. Jaromír TEŠAŘ, DrSc.) (č.l. 576-590).²⁹⁰

²⁸⁷ Srov. dok. č. 11.

²⁸⁸ Srov. dok. č. 19.

²⁸⁹ Srov. dok. č. 10.

²⁹⁰ Srov. dok. č. 16.

Vedle detailního popisu jednotlivých částí těla zemřelého je pitevní protokol č. 13 uzavřen takto:

- 1) Jan PALACH zemřel zánětem obou dolních laloků plic při rozsáhlém popálení, které zaujímalo více než 85 % povrchu těla a bylo většinou III. stupně;
- 2) histologická vyšetření, zejména nadledvinek, jsou v plném souladu s nálezem, jaký bývá při rozsáhlém popálení;
- 3) smrt se nedala ani včasnou vhodnou lékařskou pomocí odvrátit;
- 4) při pitvě nebylo shledáno nic, co by svědčilo proti sebeusmrcení.

Současně byla vyžádána zdravotnická dokumentace Jana PALACHA z Fakultní nemocnice II, z oddělení plastické chirurgie, zdravotní dokumentace z místa bydliště a OÚNZ v Mělníce, jakož i z Polikliniky pro vysokoškolské studenty při FN II v Praze.

Pokud jde o zdravotní dokumentaci z místa bydliště a OÚNZ Mělník, nebylo tu shledáno nic podstatného, co by mohlo nasvědčovat event. druhotným faktorům, které by tu na zemřelého působily.

Pokud jde o zdravotní dokumentaci z pobočky kliniky plastické chirurgie FN II, konstatuje se tu, že jde o těžký popáleninový šok, při téměř 100% popálení, pacient není schopen podrobné výpovědi (č.l. 537-547).

V průběhu vyšetřování věci, zejména pak na místě činu, bylo zjištěno následující:

Před Národním muzeem po pravé straně kašny nalezena byla aktovka studenta PALACHA, tříčtvrteční kabát tmavé barvy, nádoby z umělé hmoty o obsahu 2 litrů, [jedna] deformovaná teplem, a střepy skleněné lahvičky hnědé barvy. Dále tu byly nalezeny dva šedé papíry formátu A4 s nápisem „Zde se upálil dvacetiletý student“. Papíry byly zatíženy dlažebními kostkami.

Dodatečným ohledáním místa činu pracovníky VB pak byly nalezeny zbytky spečené hmoty světlé barvy s modrým zabarvením (č.l. 2, 3, 432-433, 443).²⁹¹

Pokud jde o deformovanou nádobu z umělé hmoty a spečeninu podobného charakteru, byla vyžádána odborná expertíza Kriminálního ústavu FKÚ. Zejména bylo třeba zjistit, jaká tekutina byla v těchto nádobách. Podle expertízy dožádaného útvaru ze dne 11. 2. 1969 (č.l. 450) se konstatuje, že bělošedá spečená hmota je totožná podle rozboru na spektrofotometru s polyethylenovou nádobou. Pokud jde o obsah této nádoby, je ve znaleckém posudku (č.l. 447) konstatováno, že spektrální analýzou byly zjištěny stopy olova, které je přítomné v motorovém benzínu v podobě tetraethylu olova. Se zřetelem k tomu pak byl vysloven závěr, že šlo o motorový benzín.

Pokud jde o střepy skleněné lahvičky, bylo podle zbytku štítku zjištěno, že jde o lahvičku od éteru pro narkózu. Protože jde o velmi těkavou hořlavinu I. třídy, nebylo možno její přítomnost rozbořem prokázat (č.l. 447).

V dalším pak byla vyžádána expertíza dvou šedých papírů formátu A4 se shora citovaným nápisem. Závěr znaleckého posudku (č.l. 436-437) stanoví, že oba zkoumané archy papíru byly vytrženy, a to pravděpodobně z různých sešitů o velikosti A4. Na obou sporných dokladech bylo psáno tuší, a to pravděpodobně přímo „stéblem“, které běžně bývá připevněno na zátce od lahvičky.

V PALACHOVĚ aktovce pak byla nalezena obálka s dopisem následujícího obsahu:

291 Srov. dok. č. 6 a 7.

„Naše skupina se skládá z dobrovolníků, kteří jsou odhodláni se dát pro naši věc upálit.

Já jsem měl tu čest vylosovat si jednotku, a tak jsem získal právo napsat první dopisy a nastoupit coby první pochodeň.

Naše požadavky jsou:

- 1) okamžité zrušení cenzury
- 2) zákaz rozšiřování „Zpráv“

Jestliže naše požadavky nebudou splněny do pěti dnů, tj. do 21. 1. 1969, a nevystoupí-li lid s dostatečnou podporou (to jest časově neomezenou stávkou), vzplamou další pochodně.

Pochodeň č. 1

P.S. Vzpomeňte na srpen. V mezinárodní politice se uvolnil prostor pro ČSSR, využijme jej.“

(č.l. 422–423).²⁹²

V podobném duchu stylizovaný dopis byl nalezen v sešitě formátu A4, patřícím Janu PALACHOVI, ve studentské koleji. Vedle požadavku na zrušení cenzury a zákazu vydávání Zpráv požaduje se v něm odvolání některých čelných funkcionářů KSČ. Z dalších poznámek v tomto sešitě vyplynulo, že obdobné dopisy byly zaslány i některým dalším institucím. Na to ukazoval i větší počet obálek, které si dne 16. 1. 1969 Jan PALACH vypůjčil v koleji od spolubydlícího studenta SMAZALA.

V průběhu vyšetřování se ukázalo, že tomu tak skutečně je. Dopisy podobného znění Jan PALACH odeslal:

- 1) studentu Vysoké školy ekonomické Ladislavu ŽIŽKOVÍ (č.l. 472–476),²⁹³
- 2) Akademické radě studentů Filozofické fakulty (L. HOLEČEK) (č.l. 467–471),²⁹⁴
- 3) Svazu čs. spisovatelů v Praze (č.l. 479–481).²⁹⁵ Tu je třeba dodat, že k dožádání vyšetřujících orgánů Svaz čs. spisovatelů v Praze neposkytl pro potřeby vyšetřování originál dopisu Jana PALACHA, nýbrž fotokopii.

Spolu s komparačním materiálem, pozůstávajícím především z poznámek Jana PALACHA z jednotlivých sešitů, byl dopis zanechaný na místě činu a další dopisy, psané v obdobném stylu, uvedené v sub 1)–3), předloženy ke grafologické expertíze.

Odborný posudek byl předložen ve dvou exemplářích (č.l. 430, 485). Z jeho obsahu vysvítá, že vzájemným porovnáním textu dopisů i srovnávacího materiálu je zjištěna plná shoda ve všech hlediscích písmoznaleckého zkoumání. Znalec tedy vyslovuje jednoznačný závěr, že pisatel dopisu i srovnávacího materiálu je totožný. Pro úplnost nutno konstatovat, že nebyl posuzován dopis adresovaný Svazu čs. spisovatelů, neboť šlo o fotokopii, která nenesla potřebné identifikační znaky.

Vyšetřování jako základ své činnosti si kladlo tyto otázky:

a) zda tu jde toliko o demonstrativní akt, či o sebevraždu, a zda PALACHOVO rozhodnutí spáchat pro evropský kontinent čin tak neobvyklým způsobem bylo

²⁹² Srov. dok. č. 6.

²⁹³ Srov. dok. č. 3.

²⁹⁴ Srov. dok. č. 4.

²⁹⁵ Srov. dok. č. 5.

svobodné, či zda nebyl k činu pohnut, donucen, utvrzován, nebo zda mu v něm nebylo pomáháno;

b) v čem hledat příčiny tohoto aktu a existuje-li skutečně skupina studentů, případně jiných osob, jež by hodlaly obdobným způsobem, jak to učinil Jan PALACH, demonstrovat svůj postoj k současné politické situaci v ČSSR.

Z toho důvodu také se vyšetřování zaměřilo následujícími směry:

1) na místo činu a na přímé svědky, kteří kritický den sledovali průběh PALACHOVA jednání před Národním muzeem a v prostoru Václavského náměstí;

2) na zdravotnický personál Fakultní nemocnice II (pobočka plastické chirurgie), který přišel do styku s Janem PALACHEM, když tu byl na následky popálenin hospitalizován;

3) na PALACHOVY přátele z řad studentstva, nejen z Filozofické fakulty UK a Vysoké školy ekonomické, ale i na jiných fakultách;

4) na ostatní svědky, kteří by mohli osvětlit podstatné skutečnosti PALACHOVA života, jeho tragického činu, či by mohli osvětlit existenci skupiny osob, hodlajících PALACHA v jeho činu následovat.

Student FF UK PALACH bydlel spolu s dalšími studenty Filozofické fakulty v koleji v Praze 4 – Spořilov. Podle údajů svědkyně Libuše PALACHOVÉ, matky Jana PALACHA (č.l. 259–262), přijel syn domů večer dne 14. 1. 1969. Ve středu dne 15. 1. 1969 se měl totiž zúčastnit pohřbu svého strýce (matčina bratra) v Libiši. Se členy rodiny se pak PALACH vrátil do Všetat do bytu své matky ve večerních hodinách dne 15. 1. 1969. V noci z 15. na 16. 1. 1969 přespal u své matky. Matka jej vzbudila tak, aby stihl ranní vlak, jedoucí ze Všetat o 6. hodině směrem na Prahu.

Nic na něm nepozorovala, byl zcela normální. Při odchodu v ranních hodinách dne 16. 1. 1969 na ní toliko požadoval dopisní papíry. Posléze však řekl, že si je koupí.²⁹⁶

Do studentské koleje, jak uvádí svědek SMAZAL (č.l. 316–317), přišel Jan PALACH dne 16. 1. 1969 kolem 7. hodiny. Ostatní studenti, jeho spolubydlíci, ještě spali. Krátce po příchodu si od něho Jan PALACH vypůjčil 5 bílých obálek, na dopisy. S odstupem času pak viděl Jana PALACHA, jak vleže něco píše do sešitu s černými deskami formátu A4. Co psal, mu není známo.

Další ze spolubydlících, student Jan HLAVÁČ (č.l. 117–118), zaregistroval Jana PALACHA kolem 11. hodiny, když byl oblečen do kabátu tmavé barvy. V té době si vzal aktovku a s pozdravem „Tak kluci ahoj“ z místnosti odešel.

Další pohyb Jana PALACHA kritického dne v dopoledních hodinách se při vyšetřování nepodařilo zaregistrovat.

V průběhu vyšetřování bylo zjištěno, že k čerpadlu n. p. Benzina v Opletalově ul. přišel dne 16. 1. 1969 mladý muž, který si s sebou přinesl dvě nádoby z umělé hmoty, jakých se používá na mléko. Čerpadláře Antonína CHALOUPKU (č.l. 149–151) žádal, aby mu je naplnil benzínem. Svědka překvapily nádoby, ovšem požadavku mladíka vyhověl. Do každé stočil 2 litry motorového benzínu bez oleje. Mladík byl bledý v obličeji a kolem se díval zcela nepřítomně. Když byl Antonínem CHALOUPKOU obsloužen, odcházel Opletalovou ulicí směrem k Václavskému náměstí. U čerpadla byl sám a sám rovněž odcházel.

Svědkoví byla předložena k agnoskaci fotografie Jana PALACHA. Prohlásil, že si je jist, že jde o totožného muže, který kupoval benzín. Rovněž identifikoval

296 Srov. dok. č. 18.

nádobu z plastické hmoty, zajištěnou na místě činu, jako onu, do níž stácel benzín.

Dodatečně byl vyslechnut zmíněný svědek ještě dne 14. 3. 1969, zejména k době, kdy Jan PALACH u něho benzín kupoval. Nebyl si jist s časem a uvedl, že se tak stalo dne 16. 1. 1969 v rozmezí mezi 10.–14. hodinou. Dodal ještě, že ač je čerpadlářem po dobu sedmi let, bylo to poprvé, kdy stácel benzín do nádob uvedeného druhu.

V souvislosti s tím byl zjišťován původ obou nádob z umělé hmoty, v nichž PALACH s sebou přinesl benzín na místo činu. Třebaže nebylo možno přesně identifikovat kupujícího, zjištěno bylo, že v prodejně Domácí potřeby v Praze 1, Na Poříčí 22, byly dne 16. 1. 1969 mezi 11.–12.30 hod. prodány podle bloku poř. č. 14. č. 029802 dvě konvice z umělé hmoty (č.l. 444–459). Porovnáním bylo zjištěno, že jde o zcela shodné konvice, a to jak barvou, provedením, tak i označením na vnější straně dna. Lze proto dovodit, že konvice byly Janem PALACHEM zakoupeny právě v této prodejně. Nebylo zjištěno, že by u Jana PALACHA některý ze svědků viděl před činem uvedenou nádobu. Neviděla je u něho ani jeho matka.

Pokud jde o cestu Jana PALACHA k místu činu v prostoru před Muzeem, lze mít za prokázáno, že tam přišel sám. Plyne to jednak, jak bylo vzpomenuto, z údajů čerpadláře CHALOUPKY, i z některých jiných důkazů. Vyslechnut byl Josef KŘÍŽ, řidič (č.l. 201–208), který kritického dne parkoval s vozidlem poblíže Národního muzea. Záhy si všiml mladíka ve stáří 20 let, který nesl v ruce aktovku, již položil na chodník. Pozoroval, jak se vysvlékl ze svrchního kabátu, který položil na zábradlí. Posléze si sedl do podřepu a s něčím manipuloval. Záhy pak spatřil hořící postavu.

Hořící postava proběhla kolem jeho vozidla a vběhla do vozovky za tramvaj. Když vystoupil z vozidla, opodál uviděl odloženou aktovku i kabát a poblíže aktovky dvě nádoby z umělé hmoty, modře zbarvené. Jedna z nádob hořela. Svědek celou událost pozoroval z bezprostřední blízkosti, na vzdálenost 5–6 m.

Další ze svědků, Karel TÝBL (č.l. 355–357), viděl mladého muže kolem 14.25 hod. v rohu u obruby kašny zcela samotného. Domníval se, že jde o zaměstnance, který pracuje na opravě kašny.

Svědék Rudolf HRUŠKA (č.l. 143–146) pozoroval další úsek jednání Jana PALACHA před Národním muzeem. Kolem 14.30 hod. se zastavil poblíže budky výhybkáře. Spatřil nedaleko kašny mladého muže, který si lil na sebe z plechovky nějakou tekutinu. Domníval se, že jde o vodu, a předpokládal, že jde o opilce. Mladík stál nedaleko stožáru elektrického vedení, 3 m od obrubníku kašny.

Obdobně vypovídá i svědek Ladislav TOUCHA (č.l. 341–343), který v kritické době projížděl kolem Muzea tramvají č. 7. Když vyjížděla tramvaj ze stanice, upoutal jeho pozornost mladý muž, stojící nedaleko kašny Národního muzea. Byl tu sám, v ruce držel nad hlavou nádobu, džbánek z umělé hmoty, a poléval se nějakou tekutinou. Domníval se, že jde o opilce. Když se polil, pustil džbánek na zem a jednu ruku si přiložil k ústům. Nepostřehl, zda měl něco v ruce, či nikoliv. Zahlédl toliko pohyb rukou. Působilo to na něho dojmem, jako by si dával něco do úst. V tu dobu tramvaj popojížděla a z jiného zorného úhlu spatřil, že onen mladý muž počal hořet.

Hořící muž stál chvíli v pozoru, jednalo se o vteřiny, načež přeskočil zábradlí u chodníku a běžel k soše sv. Václava. Svědek vystoupil z tramvaje a šel k místu, kde viděl stát neznámého mladíka. Tam uviděl bandasku z umělé hmoty. Od ní na vzdálenost 2 m byl plošný požár.

Odvozený důkaz v témže směru podává svědkyně Olga SEMANSKÁ (č.l. 301–302), jedoucí ve voze elektrické dráhy č. 7. Zaslechla jednu z přítomných žen, jak vykřikla „To je šílenec, on se polévá“. Posléze dotyčná svědkyně slyšela ještě od své spolucestující, že se mladík poléval ze kbelíčku z umělé hmoty a že škrtl zápalkou. Přímou svědkyni pozorující tuto fázi jednání Jana PALACHA se nepodařilo zjistit.

Na toto svědectví pak navazují i svědecké údaje Jaroslava VANDASE (č.l. 361–364). Svědek uvádí, že kromě přítomného mladíka byl prostor před Národním muzeem dočasně uzavřený, liduprázdný a volný. Sledoval mladíka, jak sahá do aktovky, vyndává skleničku, již otevřel nožem. Nádoby, které si mladík s sebou přinesl, byly již otevřeny. Protože jeho vnímání bylo ovlivňováno ruchem na Václavském náměstí, nepostřehl již moment, kdy se muž polil benzínem, a zejména pak neviděl zapalovadlo, jímž se zapálil.

Dále byli slyšeni svědci, kteří vypovídají především k situaci na místě činu, jako Anna GREGOROVÁ (č.l. 115–116), Květoslava FLEISCHMANOVÁ (č.l. 102–103), Marta INDROVÁ (č.l. 157–161), Miloš INDRA (č.l. 152–156), Bronislav KULIC (č.l. 215–219) a další.

Z údajů svědků, kteří byli přítomni u ležícího PALACHA, se shodují údaje v tom, že PALACH pronesl slova „Aktovka – dopis“. Na základě tohoto sdělení došlo krátce potom ke čtení zanechaného dopisu svědkyní Martou INDROVOU, v hloučku více osob (č.l. 157–161). Přečten byl pouze začátek dopisu, načež jej svědkyně vložila zpět do aktovky.

Vyslechnutí svědci shodně vypovídají, že vpravo od kašny, na rozkopaném podkladu chodníku, byly v té době dvě nádoby z umělé hmoty, z nichž v jedné ještě hořela nějaká tekutina. Někteří si povšimli rovněž zbytků střepů hnědé skleničky s nápisem éter. Výjimku mezi těmito údaji tvoří svědecké údaje svědkyně FLEISCHMANOVÉ (č.l. 102–103), [která] uvádí, že na obrubě kašny ve výši 170 cm byl nalepen nějaký papír o rozměrech cca 60×40 cm. Jeho text však pro značnou vzdálenost nemohla přečíst. Svědek Josef KLÍPA (č.l. 170–172) uvedl, že vedle aktovky byl papír formátu A4, na němž černým písmem bylo napsáno „protestuji“. Další text si zmíněný svědek nepamatuje. Při ohledání místa činu však tyto nápisy nebyly zjištěny.

Vzhledem k tomu, co uvedla ve svém protokolu svědkyně Květoslava FLEISCHMANOVÁ, prověřili vyšetřovatelé místo na obrubě kašny, kde měl onen plakát viset. Zjistili (č.l. 4), že na obrubě kašny ve výši zhruba 170 cm jsou poměrně ve stejné výši na čtyřech místech zbytky papírové lepicí pásky, přičemž první zbytek lepicí pásky je ve vzdálenosti asi 6 cm od zdi rampy, druhý od prvního zbytku asi 60 cm, třetí asi o 20 cm dále a čtvrtý asi 60 cm dále.

Vyslechnutí byli svědci Bronislav KULIC (č.l. 215–219), Ladislav DVOŘÁK (č.l. 88–89) a Antonín FUSEK (č.l. 110–112), kteří kritického dne pozorovali dva mladíky, kteří na kamenném zábradlí rampy Muzea psali něco do sešitu formátu A4. Viděli u nich rovněž lahvičku s tuší. Činnost oněch mladíků třeba dávat do souvislosti s nálezem dvou šedých papírů formátu A4 na místě činu s nápisem „Zde se upálil dvacetiletý student“. Ač byla učiněna řada kroků ke zjištění identity těchto mladíků, kladného výsledku nebylo dosaženo. Byli vyzváni jak v rozhlase, tak v tisku, aby se vyšetřujícím orgánům přihlásili. Neučinili tak. Úspěch nepřinesly ani otázky kladené jednotlivým svědkům na totožnost oněch mladíků. Otevře-na tedy zůstala otázka, mají-li tito mladíci nějaký bližší vztah k Janu PALACHOVI, či zda tu jde toliko o spontánní jednání pramenící z emoce na čin Jana PALACHA.

Z předchozích protokolů bylo patrné, že v době činu byl PALACH před Národním muzeem sám a že také na místo činu přišel sám.

Někteří ze svědků, jako Stanislav KAČÍREK (č.l. 164–166) a Jaroslav KRAML (č.l. 190–191), ve svých protokolech uvádí, že v prostoru nedaleko kašny, na chodníku, mezi zábradlím, byli ještě asi další tři muži. Oba svědci nemohou uvést další bližší podrobnosti k jejich popisu. Nutno konstatovat, že tu byli spatřeni uvedenými svědky v době, kdy již Jan PALACH hořel.

Svědka Věra Vosátková (č.l. 380–382) uvedla, že když projížděla kolem Národního muzea tramvají, spatřila kromě hořícího skupinu nedaleko stojících mladíků, asi 15-ti člennou. Byli tmavě oblečeni, kolem 20 let, patrně studenti. Sledovali hořící postavu. Podobný jev však nezaregistroval žádný z ostatních svědků, kteří byli později vyslýcháni.

Pokud jde o výslech zdravotnického personálu Fakultní nemocnice II v Legeřově ul. (oddělení plastické chirurgie), byl jednotlivě vyslýchán k okolnostem, za nichž byl PALACH přijat na hospitalizaci, zejména však k tomu, zda se tu zmínil o motivech svého činu a o existenci skupiny osob, již citoval ve svém dopise, za nechaném na místě činu.

Jako svědek byla vyslechnuta sestra Božena Houslíková (č.l. 139–142), která těžce popáleného Jana PALACHA přijímala kolem 15. hodiny k ošetření.²⁹⁷ Poškozený případ nijak nekomentoval. Konstatovala jen popáleniny III. stupně na hlavě, krku a rukách. Vůbec se nezmínil o existenci nějaké skupiny osob.

Přijetí Jana PALACHA asistovala svědkyně, sestra Svatava Pinkasová (č.l. 266–270). Posléze jela s Janem PALACHEM do IV. poschodí na šokový pokoj. Ve výtahu pocítovala výpary benzínu a ptala se tudíž, nechytli-li na něm benzín. Dostal[a] následující odpověď: „Ne, já se polil a sám zapálil, na protest proti tomu, co se tady děje.“ K dalšímu dotazu pak Jan PALACH zpřesnil údaje o motivu svého činu s tím, že tak učinil „proti cenzuře a vydávání Zpráv“. Současně řekl, že je jich více, skupina, a že za 5 dnů bude další. Doslova řekl, že chtějí protestovat jako buddhisté ve Vietnamu. Současně pak PALACH upozornil Svatavu PINKASOVOU na to, aby si nemyslela, že jsou spolkem sebevrahů.²⁹⁸

Obdobné údaje pak sdělil při ošetřování Jan PALACH svědkyni sestře Elišce Knirschové (č.l. 181–184), která jej ošetřovala na šokovém pokoji. Ve svém protokole uvádí, že při příjmu se dozvěděla o tom, že pacient se pokusil o sebevraždu upálením na protest proti současné politické situaci. Ptala se ho na to a PALACH jí řekl, že se polil benzínem, kterého si přinesl 4 litry. Dodal ovšem, že mu stačily jen 2 litry. Pokud jde o existenci skupiny osob, řekl, „je nás více, já jsem si vytáhl jednotku“. K dotazu svědkyně, kolik je jich, řekl, že patnáct. Pakliže nebudou splněny požadavky, které jsou uvedeny v jeho dopise, má dojít k stejnému skutku, jaký provedl on, každý pátý den.

Pozoruhodná je skutečnost, že jí několikrát opakoval, že nechce zemřít, že má rád velmi svého bratra, maminku i sebe. Svého činu nelitoval a prohlašoval, že by to udělal stejně, i kdyby měl být desátý v pořadí. Stěžoval si, že má nesouvislé myšlenky. Oslovoval nějakého Honzu a mluvil o zkouškách. K dalšímu dotazu svědkyně, zda k činu má dojít na Václavském náměstí, říkal, že ne. K dotazu, kdo

297 Srov. dok. č. 10.

298 Srov. Z. STRAKOVÁ – S. PINKASOVÁ, *Poslední chvíle Jana Palacha*, s. 8–10

měl být další, Jan PALACH vůbec nereagoval, ač podle názoru Elišky KNIRSCHOVÉ byl zcela při vědomí.

Jako psychiatr-konziliář ošetřovala Jana PALACHA MUDr. Zden[k]a Kmuníčková (č.l. 174–179).²⁹⁹ Velmi často s ním přicházela do styku, jeho osobnost posuzuje s akcentovanými rysy pravdomluvnosti, čestnosti, sebeobětování, se smyslem pro spravedlnost a svobodu.

Sama se domnívá, že šlo o organizovanou skupinu lidí stejného cíle, že jich bylo méně než 10 a že pacient připustil možnost, že ho budou další následovat. V podstatě motivy, které ho vedly k tomuto činu, charakterizuje obdobně jako předcházející svědkyně, s tím, že zdůrazňoval, že není sebevrah ani buddhista a že nechce zemřít. Šlo mu toliko o to protestovat. Sdělil, že ani ti další nechtějí zemřít, jen se zapálit. Se smrtí sice počítal, ovšem pevně věřil, že se tak nestane a že to přežije. Jakékoliv konkrétní sdělení nebo nějaký fakt, který by vedl k možnosti zasáhnout proti dalšímu upálení, nebyl zjištěn.

Svědkyně některé z úryvků rozhovoru s Janem PALACHEM se snažila zachytit na magnetofon, který k tomu účelu zapůjčily bezpečnostní orgány MS VB Praha (č.l. 520).³⁰⁰

Spolu s dr. Kmuníčkovou jako konziliářka působila u lůžka Jana PALACHA dr. Maria VOJTOVÁ, psychiatr (č.l. 374–379).³⁰¹ Osobnost Jana PALACHA v podstatě líčí jako dr. Kmuníčková, a navíc uvádí následující: Od dr. Kmuníčkové se dozvěděla, že Jan PALACH se na otázku, zda jich není více a nehrozí-li upálení dalšího, vyjádřil „je nás méně než deset“. Sama svědkyně však slyšela na opakovanou otázku, že PALACH odpověděl: „Nás je možná víc, nevím.“ Na otázku, kdo by měl přijít po něm, vůbec neodpovídal.

Jako další svědci byli slyšeni dr. Marta ZÁDOROŽNÁ (č.l. 389–391). Lékařka na plastické chirurgii, která v podstatě opakovala jen to, co bylo zjištěno výslechy jejích spolupracovníků. Její snaha, aby Jan PALACH poslal event. dalšímu vzkaz, aby nečinil podobný skutek, zůstala marná. Jan PALACH řekl dr. ZÁDOROŽNÉ, „že poslední den jí řekne“. Svoji myšlenku blíže nevysvětlil.

Dále byli vyslechnuti dr. Radko VRABEC (č.l. 384–387), vědecký pracovník, svědkyně sestra Hilda NEUMANOVÁ (č.l. 241–243). Z jejich svědeckých údajů nevyplývá nic, co by skupinu, o níž se PALACH zmiňuje v dopise, blíže konkretizovalo.

Na obdobné otázky se vyšetřování orientovalo při provádění výslechů studentů, s nimiž Jan PALACH studoval nebo bydlel v koleji v Praze. Zejména byli vyslýcháni ti studenti, kteří s ním bydleli jak na koleji Vysoké školy ekonomické v Praze na Jarově v letech 1966–1968, tak od druhé poloviny roku 1968 na koleji FF UK na Spořilově.

V prvním případě to byli studenti Pavel BURSA (č.l. 58–62), Pavel SEKANINA (č.l. 295–300), Ladislav ŽIŽKA (č.l. 409–414). V druhém případě pak studenti FF UK Jan HLAVÁČ (č.l. 117–118), Daněk KUDRNA (č.l. 209–214), Jan MESZAROS³⁰² (č.l. 233–234), Michael SENGR (č.l. 305–309), Jaroslav SMAZAL (č.l. 316–317).

Jako svědci byli vyslechnuti i někteří další, kteří mohli podat informace k Janu PALACHOVI, např. studenti Vysoké školy ekonomické Pavel DUNDA (č.l. 86–87), Eduard KOKOTEK (č.l. 185), František SEZEMSKÝ (č.l. 310–313) a studenti FF UK

299 Srov. dok. č. 21.

300 Srov. dok. č. 14 a 15.

301 Srov. Maria Vojtová, *Proč jsem nemluvila*, Třebíč 1996.

302 Správně Jan Meszáros. Na dalších místech dokumentu je chyba opravena.

Dimitrij BĚLOŠEVSKIJ (č.l. 37–39), Lubomír HOLEČEK (č.l. 119–132),³⁰³ Vlastimil ŠINDÝLEK (č.l. 331). Kromě toho byl vyslechnut jako svědek profesor FF UK Vladimír KAŠÍK, DrSc., v jehož seminárním kroužku byl Jan PALACH zařazen (č.l. 167–169), přítelkyně Jana PALACHA Helena ZAHRADNÍKOVÁ (č.l. 392–397), její kamarádka Eva BEDNÁRIKOVÁ (č.l. 22–36).³⁰⁴ Konečně pak byly vyslechnuty studentky Svata-va SVOBODOVÁ (č.l. 328–330) a Helena BERTOVÁ (č.l. 40–42).

Výslechy těchto osob byly zaměřeny zejména na zjištění, zda Jan PALACH byl ke svému činu někým pohnut, na event. jiné motivy jeho činu, zda se na čin připravoval, na existenci dalších členů skupiny, na jednání a chování PALACHA v poslední době před činem, na objasnění jeho povahových vlastností, zálib atd.

Všichni jmenovaní Jana PALACHA hodnotili jako člověka tiché, uzavřené, resp. samotářské povahy, přitom s dobrým vztahem ke kolektivu, přímého, čestného, zásadového, skromného, racionálního myšlení. Do určité míry ovšem také jako idealistu, studenta s vážným zájmem o studium, o politické dění, plně angažovaného na polednovém vývoji, s nímž souhlasil. Trpce však podle jejich výpovědi nesl srpnové události a do jisté míry byl i zklamán výsledky listopadového zasedání ÚV KSČ. Podle některých výpovědí však měl důvěru v některé vedoucí státní a stranické činitele.

O politické dění měl živý zájem a velmi rád o něm diskutoval.

Za jednu z nejadekvátnějších výpovědí třeba považovat svědeckou výpověď profesora Vladimíra KAŠÍKA (č.l. 167–169), kterému se Jan PALACH jevil jako student se značnými ideály a jemuž historická skepse byla dosti vzdálená. Svědek uvádí, že z toho hlediska PALACH také posuzoval vývoj historických událostí a obdobně ideálně pojímal také problematiku socialistického hnutí a socialismus samotný. Přitahovala jej osobnost Karla Marxe, kterou pojímal rovněž velmi ideálně. V jeho myšlení se objevovala značná dávka víry v morální hodnoty a v sílu morálního působení.

Svědek dále uvádí, že z konceptu PALACHOVA dopisu³⁰⁵ usuzuje, že PALACH při jeho napsání nebyl veden hlubokou, širokou politickou úvahou, ale spíš momentálním nápadem pod dojmem nejkřiklavějších a nejvíce diskutovaných věcí veřejného života. O tom, že byl PALACH začleněn do nějakého rafinovaného politického seskupení, svědek naprosto pochybuje.

Žádný z vyjmenovaných svědků však neuvedl nic podstatného k činu Jana PALACHA kromě toho, o čem se dozvěděli až po jeho činu z oficiálních pramenů. Většina z nich uvedla, že se Jan PALACH choval normálně, nikomu se nesvěřil se svým úmyslem provést protestní akci, sebezapálení. Není jim známo nic o existenci skupiny dobrovolníků, která by chtěla čín Jana PALACHA opakovat. Valná část je toho názoru, že Jan PALACH svými povahovými rysy a vlastnostmi nebyl typem pro organizování takové skupiny. Nejvýše podle jejich názoru by mohl připadat v úvahu jako její člen. O sobě rezolutně prohlásili, že žádný z nich k takové skupině nepatří a že sami by nebyli schopni podobný čin provést. V průběhu výslechů neoznačili žádnou osobu, která by Janu PALACHovi pomáhala v jeho činu, přípravě, která by ho v něm utvrzovala či by o něm měla jakoukoliv vědomost.

303 Srov. dok. č. 22 a 23.

304 Srov. dok. č. 29 a 30.

305 Srov. dok. č. 2 a 65.

Z těchto údajů však vybočují některé výjimky, které nelze přehlédnout. Tak spolubydlící Jana PALACHA Jan MESZÁROS (č.l. 233–234) uvedl, že Jan PALACH byl v posledních dnech sklíčený, málomluvný, činil dojem, jako by se potřeboval někomu svěřit. Málo se zdržoval v koleji a někdy přišel až ve 4 hodiny ráno.

V té době si pověsil nad postel obrázek Budhy, vystřižený z novin. V souladu s ním vypovídal i další spolubydlící Jana PALACHA, Jaroslav SMAZAL (č.l. 316–317).

Spolubydlící Michael SENGR (č.l. 305–309), který se v poslední době na koleji zdržoval velmi málo, ve svém protokole uvedl, že kolem listopadu 1968 v souvislosti se studentskou stávkou mluvili na pokoji on, Jan PALACH a další spolubydlící KUDRNA o protestních akcích, jež by měly být provedeny cestou tvrdších srážek s policií. Během diskuse Jan PALACH odmítal podobné násilné akce a zastával názor, že význam a smysl má jen individuální akce, která by ovšem byla podnětem ke klidným demonstracím. Individuální akci však blíže nespecifikoval. SENGR a KUDRNA byli opačného názoru, akce jednotlivců neschvalovali, takže nedošlo ke sblížení stanovisek. Daněk KUDRNA (č.l. 209–214) však popírá, že by k takové diskusi kdy došlo.

Vyslechnuta [byla] jako svědkyně přítelkyně Jana PALACHA, Helena ZAHRADNÍKOVÁ (č.l. 392–397). Ve svém protokole mluví o tom, že při posledním setkání dne 13. 1. 1969 v menze v Opletalově ulici byl PALACH rozrušen, skleslý, rozladěný, nesoustředěný a nepřítomný myšlenkami. Bylo to poslední setkání, aniž bylo předem dohodnuto, protože dříve jejich setkání byla předem domluvena. Na Helenu ZAHRADNÍKOVOU to dělalo dojem, jako kdyby ji Jan PALACH v tomto případě nechtěl spatřit.

I po odstěhování z koleje VŠE na Jarově udržoval PALACH styky s bývalými spolužáky, navštěvoval je a vedl s nimi diskuse. Velmi dobrý vztah měl ke studentu VŠE Ladislavu ŽIŽKOVÍ (č.l. 409–414)³⁰⁶ a Pavlu BURSOVI (č.l. 58–62). Ladislavu ŽIŽKOVÍ odeslal v den činu dopis, o němž byla dříve zmínka, kde kromě textu výzvy připojil osobní sdělení se žádostí, aby se ŽIŽKA pokusil vyrozumět masové organizace a pro zveřejnění využil i školního časopisu Ekonom.³⁰⁷

Další z vyslechnutých studentů VŠE Pavel DUNDA (č.l. 86–87) uvedl, že Jana PALACHA viděl kritického dne v 11.45 hod. na chodbě VŠE v rozhovoru s dvěma neznámými mladíky. Přes snahu vyšetřovatelů nebyli tito mladíci identifikováni ani se nepřihlásili, ač zjištění jejich identity bylo součástí úřední výzvy publikované v tisku a rozhlase (č.l. 735–736). Kromě toho byl učiněn písemný podnět o spolupráci při jejich zjišťování rektoru VŠE (č.l. 737–738). Ani tu se však nedostavil kladný výsledek.

Jako svědkyně vyslechnuta byla studentka FF UK Jana SMOLANOVÁ (č.l. 318–320). Studenta Jana PALACHA neznala. Ve svém protokole uvádí, že v době studentské stávky v listopadu 1968 byl na jednom z mítinků FF UK vznesen neznámým studentem dotaz na předsedající, jaký názor by měli na protestní sebevraždu upálením. Šlo o dotaz vybočující z celého rámce mítinku a byl zodpovězen jen krátce, a to tak, že to není příznačné pro středoevropské poměry, že jde o asijský způsob, který je v zemích průmyslově vyspělých vykládán jako mentální porucha dotyčné osoby. Přitom bylo argumentováno podobným projevem upálení ženy v USA, motivovaným jako protest proti válce ve Vietnamu. Svědkyně si nepamatuje, kdo

³⁰⁶ Srov. dok. č. 34.

³⁰⁷ Srov. dok. č. 3.

z pléna dotaz vznesl. Nevzpomněl si ani nikdo z jejích známých, s nimiž po činu Jana PALACHA hovořila, a ani výsledky k tomu zaměřené nepřinesly žádný výsledek. Navíc byla požádána Akademická rada studentů a rektor FF UK o spolupráci při zjišťování identity dotazujícího studenta (č.l. 815–816). Zřejmě pro nepřehlednost situace v oněch dnech zůstala zdejší dožádání nezodpovězena.

V dalším pak svědkyně uvedla, že se na FF UK mluvilo o dopisu pěti mladých lidí z Brna, uveřejněném v časopisu Mladý svět v listopadu 1968, v němž uvádějí, že na protest proti současné politické situaci se na Štědrý den polijí benzínem a zapálí. Časopis MS jim v čísle 50/68 veřejně odpověděl, a později uveřejnil i odpověď této anonymní skupiny.³⁰⁸ Podle obsahu dopisů, které jsou ve fotokopiích k dispozici, vzniká pochybnost, že by dopisy psali školáci posledního ročníku ZDŠ (č.l. 506–512). Přitom ovšem souvislost s činem Jana PALACHA zjištěna nebyla.

Jako svědek byla vyslechnuta Eva BEDNÁRIKOVÁ (č.l. 22–36), jež byla prostřednictvím ošetřujícího lékaře³⁰⁹ volána Janem PALACHEM dne 19. 1. 1969 dopoledne k jeho lůžku. Zde ji PALACH žádal o uveřejnění výzvy, aby další dobrovolníci nepokračovali v upalování. K rozmluvě byl dodatečně na přání PALACHA zavolán BEDNÁRIKOVOU i funkcionář ARSu Lubomír HOLEČEK.³¹⁰ Jan PALACH oběma znovu svoji žádost tlumočil. Oba se snažili zjistit, které osobě konkrétně má být výzva tlumočena. PALACH údajně jméno vyslovoval nebo hláskoval tak nezřetelně, že jej nepostřehli. Oba výzvu posléze po projednání s vládními orgány tlumočili ve veřejných sdělovacích prostředcích i na aktivech vysokých škol. Lubomír HOLEČEK (č.l. 119–132) ve spolupráci s redaktorem Čs. rozhlasu Vlado PRÍKAZSKÝM (č.l. 277–287)³¹¹ se snažili podle nejasného vyjádření PALACHA zjistit další osobu přicházející v úvahu jako pochodeň, ovšem nepodařilo se jim to.

Z ostatních svědků třeba považovat za důležité údaje, jež obráží [!] svědecký protokol Huberta BYSTRČANA (č.l. 63–69),³¹² ekonoma n. p. Kablo Kladno.

S Janem PALACHEM se seznámil ještě za doby studia při přípravě zájezdu na celiny do SSSR v červnu 1967. Ve svém protokole charakterizuje osobu Jana PALACHA a popisuje jeho cesty do Sovětského svazu a Francie.

Dne 20. 1. 1969 obdržel od Jana PALACHA pohled z Prahy s následujícím textem: „Ahoj Huberte, z města nad Vltavou Ti šle pozdrav Tvůj Hus.“

Pohled byl podán v Praze dne 16. 1. 1969. Pokud jde o motivy, jež vedly Jana PALACHA k tomuto činu, nevěří, že by Jan PALACH na sebe nechal působit ať jednotlivcem, nebo skupinou osob k spáchání tohoto aktu. Povahově byl velmi mírný, pečlivý, nebyl průbojný, a není mu známo, že z osobních vlastností by se dostal do nějakého konfliktu. Uvažuje o tom, že rozhodnutí spáchat tento čin vzniklo u Jana PALACHA patrně v polovině prosince 1968. V té době totiž poslal PALACH svědkovi dopis. Pro potřeby vyšetřování nemohl být předložen, neboť jej svědek nenalezl. Uvádí jeho obsah asi v tom směru: „Huberte, prosím Tě, přijď, Ty jsi jediný člověk, s kterým bych si mohl rozumně pohovořit.“ Tón dopisu byl pro BYSTRČANA nezvyklý. Poslal Janu PALACHOVI pohled s tím, že záhy za ním přijede.

308 Srov. dok. č. 41.

309 Evu Bednárikovou do nemocnice telefonicky pozval MUDr. Radko Vrabc. Srov. dok. č. 14, 29, 30 a 50.

310 Srov. dok. č. 22 a 23.

311 Správně Vladimír Příkazský. Na dalších místech dokumentu je chyba opravena.

312 Srov. dok. č. 27.

Třebaže se s Janem PALACHEM ještě jedenkrát setkal, a to před Vánoci 1968, nepřišla již řeč na téma tohoto dopisu.

Jako svědek byl posléze vyslechnut též Luděk PACHMAN (č.l. 251–254), svobodný novinář, který ve svém protokole líčí události následující za činem Jana PALACHA a související s jeho vystoupením v Čs. televizi.³¹³

K existenci skupiny osob byl vyslechnut dále zaměstnanec Čs. rozhlasu Vladimír PRÍKAZSKÝ (č.l. 277–287), o němž bylo známo, že po činu Jana PALACHA byl angažován na styku s vysokoškolskými studenty. V podstatě uvedl to, že i když se snažil zjistit okolnosti týkající se skupiny dalších osob, ujistili ho studenti, že o žádné skupině neví, a sami o sobě prohlašovali, že by nikdy podobný čin nespáchali.

V osobních poznámkách studenta Jana PALACHA bylo nalezeno vedle jiného i několik adres.

Především tam byla nalezena adresa Renaty LIDICKÉ z Neratovic (č.l. 22). Bylo zjištěno, že jde o studentku Fakulty všeobecného lékařství, a podle její výpovědi dala adresu spolucestujícímu studentu ve vlaku asi v listopadu 1968. Stalo se tak v době, když projevila zájem o knihu, kterou četl. Je jí známo, že tento student se jmenoval křestním jménem Jan. Od tohoto setkání s ním nemluvila. Nebyla s ním ani v telefonickém, ani písemném styku.

V dalším byla zjištěna adresa se jménem Marie a Ing. František TOMANOVÍ, Králův Dvůr u Berouna, Pod Hájem čp. 31 (č.l. 721, 722, 462). Zjištěno bylo, že jde o příbuzné Jana PALACHA, kteří se s rodinou PALACHOVÝCH delší dobu nestýkali. Samotného Jana PALACHA pak vůbec neznají.

Zjištěna byla adresa Vilmy GABRIELOVÉ, bytem Klatovy, Sokolovského 34/I. Ukázalo se, že jde o adresu správnou. Jmenovaná byla vyslechnuta jako svědkyně (č.l. 113–114). Jana PALACHA osobně neznala, neudržovala s ním osobní ani písemný styk. Dále ve svém protokole vysvětluje svoji cestu do NSR ke své tetě a současně podle subjektivních úvah uvažuje o tom, jak se mohla u její adresy v PALACHOVÝCH zápiskách objevit i poznámka HORVATH.

V dalším pak šlo o adresu Jaroslavy KADLECOVÉ, bytem Kralupy n/Vltavou II, čp. 2043, okr. Mělník. Při zjišťování identity bylo zjištěno, že na této adrese bydlí Jaroslava KORBOVÁ (č.l. 187–189). Ostatní údaje souhlasily. S odstupem času pak byla jmenovaná zastížena na OO VB v Mnichovicích a jako svědek vyslechnuta. Její údaje, třebaže ukazují na to, že měla Jana PALACHA znát z roku 1968, nic nepřináší, co by objasnilo pojmové znaky ustanovení § 230 odst. 1. tr. zák., které bylo předmětem dokazování.

Konečně bylo nalezeno v PALACHOVÝCH poznámkách jméno ŠINDÝLEK a další nečitelné jméno. Pokud jde o ŠINDÝLKA, jde zřejmě o Vlastimila ŠINDÝLKA, posluchače FF UK (č.l. 331).

Usnesením vyšetřovatele s ohledem na neobvyklost případu byli jako znalci přizváni psychiatr dr. Jana KRONBERGEROVÁ a psycholog PhDr. Bohumila VACKOVÁ.³¹⁴ Spolu s otázkami byl oběma znalcům předložen vyšetřovací materiál.

Podle posudku, který oba znalci předložili (č.l. 599–619),³¹⁵ lze jejich výsledky činnosti shrnout následovně:

³¹³ Srov. dok. č. 36.

³¹⁴ Srov. dok. č. 42.

³¹⁵ Srov. dok. č. 43.

1) Čin Jana PALACHA měl charakter protestní reakce, jejíž vůdčí motivací bylo PALACHOVO hodnocení současného vývoje politických událostí. Provedení úmyslu bylo do jisté míry ovlivněno vnitřní izolací vyšetřovaného, která bránila racionální korekci jeho názoru.

Podíl ovlivnění případnou skupinou jiných osob stejně smýšlejících nepovažují znalci za podstatný, protože Jan PALACH se nejevil jako osobnost sugestibilní, nechávající se sebou pasivně manipulovat. V případě prokázání určité skupiny by šlo o podružný vliv ve smyslu dokreslení a utvrzení jeho vlastních představ a záměrů.

2) Na základě dostupného materiálu spisového nenašli znalci takové podklady, které by dovolovaly usuzovat na typickou sebevraždu s úmyslem zemřít. Jak je uvedeno v bodu předchozím, hodnotí jeho čin jako protestní akci, která měla za účel veřejnost aktivovat a kde bylo sice sebepoškození zakalkulováno, avšak smrt cílem nebyla. V tomto směru i vyznívají svědecké výpovědi o jeho chování a slovních projevech po činu v nemocnici, i když je nutno se k nim stavět z hlediska hodnocení této otázky nanejvýše kriticky. K uvedenému závěru došli znalci především na základě úvah o motivačním pozadí činu, jak uvedli výše.

3) Znalci dospěli k závěru, že šlo o akci cílevědomě připravenou, kde úmysl po jistou dobu dozrával, avšak časově ne přesně ohraničenou. Z jeho postupné změny chování asi od listopadu 1968, nejvíce však 10–14 dní před realizací činu, možno se domnívat, že J. PALACH se touto myšlenkou hlouběji zabýval (zde zaregistrován posun od debat, kterých se dříve často účastnil, k přesvědčení, že je nutno konat činy, zvyšovala se jeho uzavřenost a omezování kontaktu se známými kolegy, odchýlil se od denního stereotypu, přerušil péči o Helenu ZAHRADNÍKOVOU, vylepování výstřížků z novin, skleslost, projevující se v jeho omezeném slovním kontaktu, avšak i v gestech a mimice, otázka obstarání prostředků k realizaci činu včetně pravděpodobně detailního promyšlení postupu, koncepci [!] dopisů, doma rozevřená publikace o velkých postavách našich dějin). Tyto skutečnosti lze považovat za okolnosti, které svědčí proti náhlému popudu či rozhodnutí k činu.

4) V dostupném materiálu sice není prokázána existence skupiny osob, o níž se Jan PALACH zmiňuje, ale z některých údajů, spíše však náznaků, se nedá její existence spolehlivě vyloučit (podpis pochodeň č. 1, plakát se slovy „Zde se upálil dvacetiletý student“, dodaný na místo činu bezprostředně poté, kdy čin byl proveden, skupinkou nezjištěných mladých lidí, výpověď svědkyně VOSÁTKOVÉ o přítomnosti několika mladých lidí, kteří stáli, jako by vzdávali poslední poctu, která však nebyla potvrzena jinými výpověďmi).

Výpovědi Jana PALACHA po činu v tomto směru a jejich sekundární interpretace (dr. K MUNÍČKOVÁ,³¹⁶ E. BEDNÁRIKOVÁ³¹⁷ a další, kteří jej navštívili u lůžka, včetně ošetřovatelského personálu) nelze spolehlivě hodnotit především vzhledem k těžkému somatickému stavu PALACHA, za kterých [!] je pronášel, kdy se střídaly stavy sníženého vědomí s porušením vnímání jak po stránce kvantitativní, tak i kvalitativní, o čemž svědčí též magnetofonový záznam, a navíc bylo

316 Srov. dok. č. 21.

317 Srov. dok. č. 29 a 30.

toto postižené vědomí ovlivňováno i medikamentózně, hlavně deriváty morfinu; zvláště pak tehdy, když se dotazy nemocnému pro jeho obtížnost vyslovování formulovaly již obsahově, aby mohl projevit pouze souhlas, či nesouhlas s řečeným, mohlo jít o vliv zvýšené sugestibility potencionané jednak porušenou činností centrální nervové činnosti, jednak i působením zavedené terapie.

V případě, že by byla prokázána fakta svědčící pro přítomnost předpokládané skupiny, podle názorů znalců by její vliv na jednání J. PALACHA nezaújal místo motivace vůdčí, ale sekundární ve smyslu [u]tvrzení či doformování a pomoci při vlastním činu.

5) Na základě hodnocení, rozboru zanechaného písemného materiálu – dopisů – se přiklání znalci k názoru, že jde spíše o vlastní produkci Jana PALACHA, především s typicky pro něho akcentováním morálních a etických prvků v názorech na historii a společenské dění.

Zda se mohly však uplatnit některé prvky případného kolektivního myšlení, převzetí některých formulací i od jednotlivců, např. mimo rámec uvažované skupiny, nelze zcela spolehlivě vyloučit.

6) Při posuzování a hodnocení jednotlivých bodů usnesení je nutno zdůraznit, že veškeré svědecké výpovědi a materiály byly pořízeny až v době po činu, a při tomto charakteru a odezvě ve veřejnosti je nutno předpokládat a počítat u nich s větší zatížeností sekundárními postoji racionalizačními i zvýšenou participací složky emoční, nežli tomu bývá u běžných posuzovaných případů.

Z těchto důvodů znalci se opírali ve svých závěrech především o takové výpovědi, které se shodovaly u více svědků, a naopak se snažili o kritický postoj u takových, kde obsah sděleného nabýval z různých příčin charakteru psychopatologického. Dále znalci podotýkají, že se zvláště nezabývali otázkou hodnověrnosti výpovědí jednotlivých svědků, ale brali je jako faktické.

Při shrnutí výsledků vyšetřování se ukazují následující objektivní fakta:

1) Pokud jde o mechanismus sebepoškození a příčinu smrti Jana PALACHA, opatřené důkazy prokazují zcela jasně, že tu existuje příčinná souvislost. Kromě toho bylo prokázáno, že při opatřování prostředků a při sebezapálení sám byl J. PALACH zcela sám. Nepochybně intenzita následků tohoto činu přesáhla předpokládaný účinek, neboť smrt, resp. sebevražda nebyla cílem tohoto aktu.

2) Co se týče motivace jednání Jana PALACHA, nebylo během vyšetřování zjištěno nic, co by vyvracelo to, co napsal ve svých dopisech, totiž protest proti dané situaci v ČSSR, již hodnotil především z vlastního subjektivního zorného úhlu. Jiné okolnosti, zejména druhotné faktory, jež by mohly být katalyzátorem PALACHOVA rozhodnutí, nebyly zjištěny.

3) Vyšetřováním nebyla prokázána ani skutečnost, že by na Jana PALACHA bylo psychicky působeno, a byl tak v zamýšleném protestním aktu utvrzován nebo k němu pohnut. To souvisí zejména s existencí možné skupiny osob, stejně smýšlejících jako J. PALACH, jejíž existence nebyla prokázána. Se zřetelem k odbornému posudku znalců ani tehdy, kdyby existence takové skupiny byla připuštěna, by její vliv na jednání Jana PALACHA nezaújal vůdčí místo motivace.

Z toho, co bylo uvedeno, plyne, že během vyšetřování nebylo prokázáno, že se stal trestný čin účasti na sebevraždě, pro nějž bylo vedeno trestní stíhání, a že tudíž zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. a) trestního řádu je v souladu s provedenými důkazy. Během vyšetřování nebyly zjištěny objektivní ani subjektivní znaky event. jiného trestného činu, kupříkladu ublížení na zdraví podle § 221, resp. 222 tr. zák., ani další trestné činy ve smyslu trestního zákona.

Poučení: Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, kterou je možno podat u vyšetřovatele SV VB do tří dnů od doručení usnesení; stížnost nemá odkladný účinek.

Podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. řádu je prokurátor oprávněn do 15 dnů ode dne, kdy mu bylo usnesení doručeno, toto usnesení zrušit a nahradit je vlastním rozhodnutím.

[...] ³¹⁸

Vyšetřovatel SV VB: kpt. Jiří RYANT ³¹⁹

Vyšetřovatel SV VB: mjr. Miroslav NOVÁK ³²⁰

| ABS, F. F/H 7-2, INV. JEDN. 52, 26 STRAN A4 STROJOPISU. ³²¹ |

D45

1970, 7. leden, Praha.

Úřední záznam příslušníka 2. oddělení 7. odboru Krajské správy Sboru národní bezpečnosti Praha ppor. Františka Bayera o obsahu gramofonové desky *Kde končí svět*, kterou v roce 1969 vydalo družstvo Ariston. ³²²

Krajská správa SNB Praha

7. odbor – 2. oddělení

Dne 7. 1. 1970

Záznam.

Dnešního dne bylo provedeno vytěžení gramofonové desky vydané na paměť Jana PALACHA, která byla odebrána včerejšího dne v prodejně Kniha na Smíchově. ³²³

První strana této desky obsahuje: báseň Karla Tomana LEDEN; úryvek básně Jiřího Ortena PRVNÍ BÁSEŇ a báseň XXX; básně Vladimíra Holana STROM KŮRU

318 Dole uprostřed je otištěno razítko „Ministerstvo vnitra ČSR – Správa vyšetřování Veřejné bezpečnosti“.

319 Připojen vlastnoruční podpis.

320 Připojen vlastnoruční podpis.

321 Dobová kopie se dochovala ve spise StB. Srov. ABS, H-682, podsvazek 1, 26 stran kopie A4 strojo-pisu.

322 Celkem 19 935 ks gramofonové desky nechalo v únoru 1969 vyrobit družstvo Ariston v továrně Gramo Loděnice. ABS, H-682, podsvazek 3, Záznam prapor. Šumpíkové o telefonickém rozhovoru s příslušníkem OV VB Beroun Hasmanem, 8. 1. 1970.

323 Ke vzniku této gramofonové desky blíže Anna ŠERÝCH, *Jan*, Xantypa, roč. 5, č. 2, únor 1999, s. 82.